

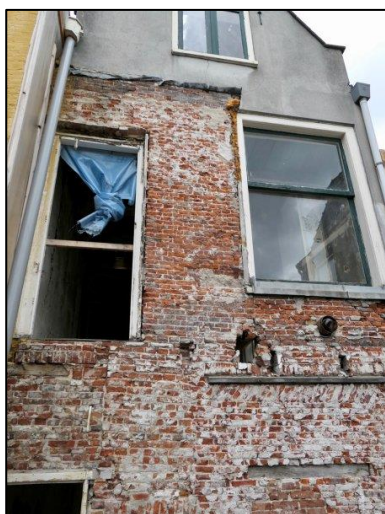
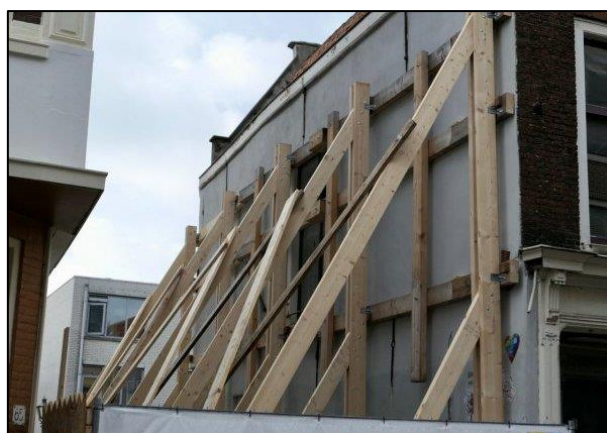
Nieuwsbrief 20

10 juni 2019

Vooruitgang bij de restauratie van Hogewoerd 63

In februari is het aannemersbedrijf De Bolster begonnen met de restauratie van het hoekhuis Hogewoerd 63. Tevoren was al bekend dat het huis in een uiterst slechte staat verkeerde en dat er bijzondere maatregelen nodig zouden zijn om de veiligheid tijdens de bouw te waarborgen en om er voor de toekomst een stevig pand van te maken.

Een van de tijdelijke maatregelen was het plaatsen van een 'schoorconstructie' in de Koenesteeg om de zijmuur te ondersteunen. Die moest blijven staan totdat er aan de binnenkant voldoende voorzieningen waren aangebracht om het pand op eigen benen te kunnen laten staan.

Hierboven drie stadia van de achtergevel.
Links: te slecht om te handhaven. Midden: helemaal gesloopt. Rechts: een nieuwe muur.
De nieuwe gevel rust op een nieuw fundament en is verbonden met een stalen stabiliteitsportaal.

Op de foto rechtsonder is de constructie te zien van de houten wand die aan de binnenkant van de zijmuur wordt geplaatst. De houten wand neemt de dragende functie van de oorspronkelijke muur over. Technisch gezien had de oude muur beter kunnen worden vervangen door een nieuwe stenen muur, maar om historische redenen is besloten om de oude muur te laten staan.

Op de linkerfoto hierboven de eerste verdieping op 8 maart.

Op de rechterfoto de situatie op 17 mei. De bestaande vloer was aangetast door lekkages en houtworm. Ondanks pogingen om zo veel mogelijk van de oude vloer te behouden moest een aanzienlijk deel van de vloerdelen worden vernieuwd. Aan de rechterkant is de nieuwe trapopening te zien.

Links de zolder op 12 april. De dakpannen en het dakbeschot zijn verwijderd en er ligt blauw zeil op het dak. Rechts een foto van 3 juni. De daksporen, het dakbeschot en de vloer zijn vernieuwd. De indeling van de tweede verdieping is al voor een deel zichtbaar. Aan de linkerkant komt een dakkapel zonder ramen die ruimte geeft voor de uitmonding van de trap. De oude dakspanten worden weer teruggeplaatst.

Links: op 4 juni is de 'schoorconstructie' in de Koenesteeg weer verwijderd. Een dezer dagen wordt daar een steiger geplaatst.

Hierboven: de ijzeren balk boven de winkelruit die het bovenste deel van de gevel ondersteunt blijkt zwaar verroest te zijn.

Na overleg met de constructeur is besloten om die balk te vervangen door een verzinkt stalen profiel.

Via de pagina [Hogewoerd 63: foto's van de restauratie](#) op de website van Diogenes is de voortgang van de restauratie steeds te volgen. Bijna iedere week worden er nieuwe foto's geplaatst.

Tijdens de Open Monumentendagen op 14 en 15 september kan iedereen Hogewoerd 63 komen bekijken.

Als alles volgens plan verloopt kan de woning per 1 november worden verhuurd.

Over de verhuur van woonruimte door Diogenes staat informatie op de pagina [Inschrijving voor woonruimte](#).

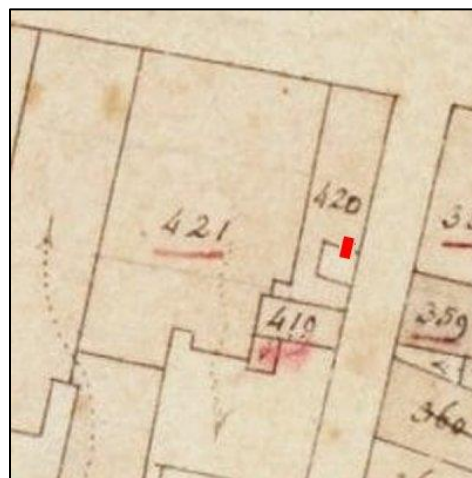
Vondsten in Hogewoerd 63

door Hans van Klinken

Bij de verbouwing van het pand aan de Hogewoerd 63 werd een waterkelder gevonden die onder de achtergevel doorliep. Helaas was het deel van de kelder dat in de tuin uitkwam al eerder zodanig gesloopt dat het niet mogelijk was om het goed te kunnen documenteren.

De vraag waarom deze kelder onder de achtermuur doorliep leidde tot veel speculatie. Het werd als ongewoon gezien. Is het gedaan omdat het zo makkelijker was om van buiten af de kelder met regen/drinkwater te vullen? Een suggestie was dat het huis bij een ingrijpende verbouwing rond 1850 is vergroot waardoor de kelder die aanvankelijk buiten lag deels binnen is komen te liggen. Maar met behulp van het kadasterkaartje uit 1832 op de pagina [Hogewoerd 63 in het verleden](#) van de website van Diogenes is vast te stellen dat de afmetingen van het grondstuk tot aan het binnenplaatsje even groot zijn als die van de huidige woning. De kelder lijkt doelbewust onder de muur door gebouwd te zijn en zal in een keukengedeelte binnen zijn uitgekomen.

Ter toelichting is de plaats waar de kelder vermoedelijk heeft gelegen op het kaartje hieronder aangegeven met een rood rechthoekje.

Uit het kaartje is meer te zien. De totale bebouwde oppervlakte was voor de verbouwing halverwege de 19^e eeuw klaarblijkelijk zo'n 13 meter lang. Aan de andere kant van het binnenplaatsje is nog een vreemd smal achterhuisje te zien.

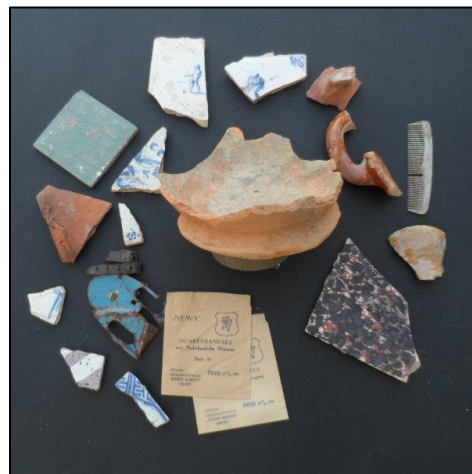
Meestal werden zo'n voorhuis en een achterbebouwing verbonden met een gang. Dat was ook hier het geval. Die gang is op de kaart niet weergegeven, maar aan de smalle strook langs het binnenplaatsje is te zien dat daar een gang gelopen heeft. Een deel ervan was nog intact toen Diogenes het pand verwierf. Die ruimte opslokkende gang was een vreemd element in het rond 1850 vernieuwde pand, want het nam een onevenredig stuk weg van het gebruiksoppervlakte van de begane grond. Vermoedelijk heeft men de oude gang intact gelaten om zo via de achterkant van het pand de trap naar boven te bereiken zonder dat de winkel gebruikt hoefde te worden. Dat zou tevens kunnen betekenen dat men het bestaande trapgat in tact wilde laten, anders had de trap meer naar de achterzijde kunnen zijn geplaatst zodat de winkel ruimer werd. Het kan een kwestie van geld zijn geweest om daar niets aan te doen.

De twee verdiepingen tellende toegang voor het bovenhuis aan de achterkant van het pand, die twee jaar geleden is gesloopt, is van latere datum. Ook toen die gebouwd werd, heeft men de gang gehandhaafd.

Er zijn ook diverse artefacten gevonden. Ze lagen dicht aan de oppervlakte.

Op de foto is in het midden de onderkant te zien van een aspot uit circa 1550. Dit zou dus een gebruiksvoorwerp van de bewoners kunnen zijn geweest.

Aspotten waren verplicht om de resten van de haard in op te bergen. Dit uit angst voor branden die in de 13^e en de 14^e eeuw regelmatig wat dichter bevolkte gemeenschappen met veel houtbouw en strodaken deels of zelfs volledig in de as legden. Ernaast rechts ligt een oor van een pot die halverwege de 15^e eeuw wordt geschat. Deze zeer oude resten werpen de vraag op of de vroegste bewoners van het kavel dit hebben gebruikt. Daarmee zou dan zijn aangegeven dat halverwege de 15^e eeuw op die plek bewoning is geweest. Dat klopt wel, want in de 14^e eeuw is ook al sprake van bebouwing aan de Hogewoerd.

Op de hoogte van de vloer zijn op de muur 17^e-eeuwse spattegels aangetroffen. Deze tegels moesten voorkomen dat de gekalkte muur door het dweilen vies zou worden. De tegels waren door hun gladde dichte bovenlaag immers makkelijker af te nemen. De tegel linksboven is zo'n spattegel. De kalksporen aan de bovenkant ervan laten dat zien.

Verder zijn er tegelresten daterend uit de 16^e en 17^e eeuw. De groene tegel is van recente datum. Rechts beneden is deel van een schilpadtegel te zien van rond 1800. In het Diogenespand Hogewoerd 61 is er een hele kookschouw mee betegeld. Het is voor die tijd een redelijk gangbare muurbedekking.

Aardig zijn de twee zakjes met daarop de tekst 'Newa, Sigarenbandjes met Nederlandse Wapens serie 11 en 24 Uitgave verkoopcentrale 'Steeds Bereid' Leiden Prijs 17 ½ cent'. Ze lagen tussen het plafond van de begane grond en de vloer van de eerste verdieping. In de zakjes zaten sigarenbandjes die nooit om een sigaar zaten maar als losse verzamelitems werden verhandeld. Ze zijn te dateren rond de Tweede Wereldoorlog. Deze vondsten kwamen van de toenmalige huurder van het pand, P.J. van Vliet die onder andere tabakshandelaar was. Hij wordt genoemd op de pagina [Hogewoerd 63 in het verleden](#) van de website van Diogenes.

De papieren vondsten zijn ondergebracht bij Erfgoed Leiden en Omstreken (ELO).

James Patrick Power en zijn aquarel van Hogewoerd 59-63

door Laurens Beijen

Op de website van Diogenes staat op de pagina [Hogewoerd 59-61 in het verleden / De familie Maat](#) een afbeelding van een aquarel die gesignd is met "James. P. Power". Het belangrijkste element op de aquarel is de wijnkoperij Hogewoerd 59-61. Links daarvan staat het winkel-woonhuis Hogewoerd 63, op de hoek van de Koenesteeg. Helemaal links is een klein stukje van Hogewoerd 65 te zien, en helemaal rechts een deel van het later afgebroken [Hogewoerd 57](#), dat vroeger in gebruik was als klooster van de Zusters van de Goddelijke Voorzienigheid.

De originele aquarel is in het bezit van de erfgenamen van Mieke Maat (1930-2013), de laatste eigenaar van de wijnkoperij. De maten van de aquarel zelf zijn 43,5 * 36,5 cm, die van het papier 47 * 39 cm. De digitale scan is gemaakt in opdracht van de erfgenamen en vriendelijk ter beschikking gesteld aan Diogenes. De afbeelding is te downloaden via [deze link](#).

Op de website van [RKD - Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis](#) is maar weinig informatie over de kunstenaar te vinden. Zijn volledige naam was James Patrick Power. Volgens de RKD-site was zijn werkzame periode 1924-1947 en heeft hij gewerkt in Engeland (Potters Bar, Wallington) en Nederland (Haarlem, Gouda, Bolsward, Warmond, Amsterdam en Rotterdam).

Meer informatie over Power is te vinden in een artikel in *De Hekensluiter*, het verenigingsblad van het Historisch Genootschap Warmelda uit Warmond, jaargang 13 (2016), nummer 1. Het artikel is geschreven door Anja Schrage met medewerking van André van Noort. De aanleiding voor het artikel was dat Power diverse schilderijen in Warmond heeft gemaakt en er ook enkele jaren heeft gewoond.

Power werd in 1885 in Londen geboren. Het is niet bekend wanneer hij naar Nederland is gekomen. In mei 1935 verhuisde hij met zijn vrouw Emma Barnes vanuit Den Haag naar Warmond. Ze woonden eerst aan de Dorpsstraat en later aan de Herengracht, een kleine zijstraat van de Dorpsstraat.

Tijdens zijn Warmondse periode had Power een grote productie. Hij maakte onder andere aquarellen, etsen en pentekeningen van gebouwen en stadsgezichten op veel plaatsen in Nederland. Sommige van zijn werken werden afgedrukt op de voorkant van tijdschriften als Panorama en de *Katholieke Illustratie*.

Power werkte ook in Leiden. Hierboven staat links een zwart-witkopie van een aquarel van de Marekerk en rechts een kopie van een ets van het middenfront van het Stadhuis.

In februari 1939 vertrok het echtpaar Power weer naar Engeland. Iemand die in zijn jeugd schilderles van Power had gekregen vertelde aan Anja Schrage dat het vreemd was gegaan: toen hij naar het huis van Power was gekomen voor de volgende les, bleek die zonder bericht ineens te zijn vertrokken. Er werd verondersteld dat Power en zijn vrouw bang waren voor een Duitse inval in Nederland. Volgens informatie van Anja Schrage is Power in 1947 in Engeland overleden.

Volgens de familie-overlevering belde Power op een dag aan bij de wijnkoperij met de vraag of de eigenaar (C.C.M. Maat, de vader van Mieke Maat) geïnteresseerd was in een schilderij van zijn bedrijf. Dat was

inderdaad het geval, en de schilder heeft de aquarel toen in het portiek aan de overkant zitten maken. Mieke vertelde later dat ze dat als kind heeft gezien en dat ze hem bij wijze van spreken nóg zag zitten. Power heeft de aquarel niet gedateerd. Ook bij andere werken deed hij dat doorgaans niet. We kunnen daarom alleen zeggen dat de aquarel, gezien de periode waarin Power in Warmond woonde, in de jaren 1936-1938 moet zijn gemaakt.

In de aquarel valt de okergele kleur van de onderpui van de wijnkoperij op. Dat is hoogstwaarschijnlijk geen getrouwe weergave van de situatie zoals die in 1936-1938 was.

De kleurendeskundige Olga van der Klooster heeft in 2017 in opdracht van Diogenes onderzoek gedaan naar de historische kleuren van de voorgevel van de wijnkoperij. Haar conclusie was dat de gevelafwerking dateert van omstreeks 1919, toen ook de bijzondere letters in de stijl van de Amsterdamse School zijn aangebracht. De gevel is toen voorzien van een granitopleister, verdeeld in drie zones: een bovenzone met groen gepigmenteerde mortel en overwegend lichtkleurige kiezelsteentjes, een middenzone met beige kleurige mortel en overwegend lichtkleurige kiezelsteentjes, en een benedenzone met beige kleurige mortel en groene, donkergrijze en zwarte kiezelsteentjes. De drie zones waren volgens het onderzoek niet geverfd.

De onderzoekster heeft ook gekeken naar de kleuren op de aquarel. Daarover schreef ze dat het denkbaar is dat de schilder het granito niet met aquarelverf wilde weergeven omdat dat te moeilijk is, en daarom koos voor een globale kleurimpressie. De azuurblauwe kleur van de schijnvoegen tussen de zones komt wel overeen met hoe het in werkelijkheid geweest zal zijn.

De inhoud van de etalage van Hogewoerd 63 is op de aquarel niet herkenbaar. Tot het voorjaar van 1935 was er een winkel in aardappelen, groente en fruit gevestigd. Daarna kwam er een winkelier van wie nog niet bekend is wat hij verkocht en die in 1937 failliet ging, en vanaf 1938 zat er een tabakszaak.

Aardig is dat de nog steeds aanwezige 'spionnetjes' op de bovenverdieping van de wijnkoperij ook op de aquarel te zien zijn.

Minder tevreden over de aquarel was iemand die een commentaar schreef op een website over de [Amsterdamse School](#): "Op een aquarel van de Engelse kunstenaar James P. Power uit ca. 1936-38 is de nieuwe belettering wel te zien, maar hij had de Amsterdamse Schoolstijl duidelijk niet onder de knie."

Tot slot: we moeten er rekening mee houden dat de kleuren van de aquarel in de loop van tachtig jaar iets veranderd zijn. Toen voor het maken van de scan de oude passe-partout werd verwijderd, was bijvoorbeeld bij vergelijking van het bovenste randje met de rest van de aquarel te zien dat de lucht in plaats van het oorspronkelijke lichtpaars een meer geelachtige kleur heeft gekregen.

De Latijnse School op marathonmedailles

Veel hardlopers uit binnen- en buitenland verdienden dit jaar een medaille met een afbeelding van het grootste monument van Diogenes: de Latijnse School.

In het kader van het Rembrandtjaar liet de organisatie van de Leiden Marathon dit jaar medailles maken waarop Rembrandt was afgebeeld, samen met de school waarop hij een deel van zijn opleiding heeft gekregen. Er werden meer dan tienduizend medailles uitgereikt aan mensen die de 2, 5, 10, 21 of 42 kilometer hadden uitgelopen.

Reageren op de nieuwsbrief

Als u wilt reageren op de nieuwsbrief, kunt u een mailtje sturen naar nieuwsbrief@diogenes-leiden.nl. Dat adres kunt u ook gebruiken om u aan te melden of af te melden voor het ontvangen van de nieuwsbrief of om een wijziging van uw mailadres door te geven.